

„Clověk je mírou všech bytostí, a co člověk stvořil, musí být trvalým, aby jej přežilo.“

(Teď jsem ho dostal, konec konců já jsem ho stvořil, takže mám právo ho dorazit.)

„Přesně tak, člověk je mírou. Takže vše, co tuto míru překračuje, co trvá déle a zůstává i po jeho smrti, je v takovém případě ze své podstaty nečlověčí a pohřichu pramenem smutku a sváru.“

(Poslouchá mě? Poslouchá, proto jsem si ho vymyslel.)

„Ale...“

„Žijeme v domech, jež budou žít i po nás. Vstupujeme do katedrál, do nichž vcházely, jako k Poslednímu soudu, celé zástupy lidí a pokolení, jež už dávno nejsou mezi námi. Všechno nám říká: ty odcházíš – my zůstáváme. Pohřbili jsme mnohé před tebou, postaráme se i o ty, které jsi nám zplodil. Proč, najdi mi alespoň jeden důvod, aby to, co je vytvořeno z kamene, mělo být trvanlivější než to, co je vytvořeno z tkáně. Nevidím v tom žádný smysl ani spravedlnost. Jak asi cítili, v noci prvobytnosti, čas a věčnost ti před námi, již obývali pomíjivé chatrče, přežívali své chatrče, přežívali svá ohniště, měnili místa a své životy měřili na dny a noci, na zapálené a uhašené ohně... Tito lidé žili věčně, třebaže umírali ve třiceti.“

VĚCI, KTERÉ SE NEDAJÍ SBÍRAT (SEZNAM POMÍJIVÉHO)

Sýry – začínají smrdět
jablka – scvrkávají se, hnijí
oblaka – agregátně proměnlivá
kdoulová marmeláda – na povrchu se udělá plíseň
milenci – stárnou, scvrkávají se (viz jablka)
děti – odrůstají
sněhuláci – tají
pulci a larvy – tělesně nestálí

Podtrženo sečteno, vidíme, že sbírat se nedá nic organického. Svět neustále prošlé doby spotřeby. Pomíjivý, scvrkající se, hnijící, plesnivějící (a proto) překrásný svět.

THE SADDEST PLACE IN THE WORLD*

*Andělu nevysvětlitelných nočních zvuků
jenž bdí nad plačícími v koupelně
nad pořezanými v kuchyni
i nad kouřícími na balkóně ve tři ráno.*

Odporně osamělý. Tak jsem se cítil v posledních letech, líp se to vyjádřit nedá. Viděl jsem to před časem napsané černou fixou na jedné telefonní budce: „Miluji lidi, a proto jsem odporně osamělý.“ Přidal jsem ho k dalším vlezlým větám, jež se mi honily hlavou v podobných záchvatech... odporné samoty.

V pozdním neradostném srpnovém odpoledni jsem si vyrazil na procházku po sídlišti. Smrad hniloby. Smrad přezrálých, kapajících švestek, opojný, s nádechem matolin. Rakije, jež nevznikne. Válející se slupka od melounu, vysátá armádou vos a poté vysušená procesím mravenců. Vdechoval jsem, ne, opájel jsem se s úporností toho, jenž se rozhodl, že se opije v místní zaplivané putyce.

Díval jsem se na oprýskané a zrezivělé železné rámy zasklených balkonů. Tahle malá chytrůstka nuzných obyvatel uzavřít si jediný balkon, zasklít ho a natáhnout záclony, proměnit ho v akvárium, získat ještě jeden či dva metry, přidat ještě jeden minipokojík, přemístit tam sporák a čuškopek na pečení paprik, zasadit do pravoúhlých truhlíků kopr, petrželku, cibuli, dokonce i rajčata, proměnit ten bývalý balkon na kuchyň a zároveň na zimní zahradu. Péct v podvečer papriky v této vitríně svého nuzného života nebo tam v tílku kouřit v nevyšvětlitelném smutku dlouhých nocí.

Procházím kolem jednoho školního hřiště, s polámanými basketbalovými koši bez obručí, zarostlého plevelem. Tráva prorůstala popraskaným asfaltem, na kterém si několik dětí obětavě hrálo s míčem, ty si fakt kokot, ty debile, křičel jeden chlapec, nemohlo mu být víc než deset, po „kokotovi“ mu řekl, ať mu vyliže prdel, a hrálo se dál. Ani ne tak ty samotné repliky, jako to proměňování hlasu, to namáhání hrdla, aby se z něj vydralo něco vrčivého a výhružného, to mě donutilo odejít pryč. Sešlapané petky, kus novin s titulky „Sozopol se stává druhým Jeruzalémem. Včera byly objeveny zázračné ostatky sv. Jana Křtitele, tři články prstů na pravé ruce, pata a zub Ježíšova bratrance...“ pseudo-mystický kýč bulharského venkova.

Proměnilo se to v ghetto. Nebo jím vždy bylo. Nic se tu nezměnilo – jen všude kolem bujel rez. Panely zestárlý ještě o třicet let, nenávratně. Kdysi všichni opakovali: Pro nás už je pozdě, ale aspoň děcka ať žijou líp. Mantra pozdního socialismu. Uvědomil jsem si, že teď jsem na řadě já, abych pronesl tuto slavnou frázi.

V krabicích musí být všechno. A zejména to popraskané, zanešené, skryté. To, co je mimo záběr, netrvá, mizí, usychá jako podzimní listí, zapáchá jako ryba v horkém odpoledni, zkysne jako mléko, vadne jako počurané muškáty, hnije jako hruška... Procházím kolem trafostanice. To se musí zapsat, nafotit, zdokumentovat.

RADA Z 19. STOLETÍ

Máte žlučovitou krev, ve všem vidíte smutek, jste skrz na skrz promáčený melancholií, řekl mi můj přítel doktor.

Copak melancholie nepatří do minulých století? Copak na ní dnes nemáme vakcíny, copak si s ní medicína neporadila, ptám se.

Nikdy nebylo na světě tolik melancholie jako dnes, směje se doktor. Prostě o ní neinformují. Nehodí se pro byznys, melancholie neprodává. Představte si reklamu na pomalý a melancholický mercedes, třída S. Ale abychom neodbočovali – doporučím vám něco, co budete považovat za věc z 19. století: cestujte, nechte si rozproudit krev, dopřejte očím jiné pohledy, jeďte na jih...

To je velmi čechovovské, doktore.

No jistě, Čechov věděl, co dělá, nebyl to jen obyčejný spisovatel, ale lékař, směje se doktor.

Samozřejmě že má doktor pravdu. Už jsem vyčerpal všechny zásoby smyslu, jež jsem měl k dispozici. Doktor hodně čte, jsem si jist, že potají píše povídky, napodobuje tak svého učitele Čechova. Mám ho rád, protože nikdy nevyužil příležitosti mi je ukázat.

Cestovat, cestovat...

Stojím na jednom náměstí v Pise a prohlížím si tváře. To mě nikdy nepřestane bavit. Po hladu po tvářích, kterým jsem trpěl v podzemí, přízemí a osamělých odpoledních, považuji lidskou tvář za největší úspěch našeho stvořitele.

Lidé jsou krásnější, než byli. Ne, ne, to není další důkaz, že stárnu. Anebo to alespoň není jen to. Lidé jsou prostě krásnější, než byli. Zejména ženy, samozřejmě. Především ženy.

Řím – opuštěné město. Neděle.

Do seznamu prvních vůní a zápachů měst musím přidat i tyto: rozteklého asfaltu od slunce v pozdním odpolední (vůně z dětství), těžká vůně růží s velejemnou příměsí hniloby. Jestliže je v přírodě něco, co hraničí s kýčem (neboť kultura odvedla dobrou práci), pak je to růže. Snad proto, že je potřeba zahalit mnoho smrti, jež se po staletí navršila? Všechny hřbitovy voní po růžích.

Dnešní západ slunce mě zastihne na kopci, v jednom klášteře maltézkých rytířů s hnijícími pomeranči na trávě a vránami, jež tomuto ovoci vyklovávají dužinu. Minutové epifanie, které se v následujícím okamžiku rozplynou. Což jejich cenu stonásobně zvyšuje. Několik minut západu *Římské říše* a západu *nad Římskou říší* znamená totéž. Slyším barbary noci – túrující mopedy Vespa a Piaggio.

Člověk se mívá s některými městy úplně stejně, jako se mívá s některými ženami. Potká je buď příliš brzy, nebo příliš pozdě. Všechno je připravené na setkání, avšak jakési náhodné vnuknutí vás donutí zahnout do vedlejší ulice.

LABYRINT A VOLBA

Labyrint je čísi zkamenělé váhání

Nejnesnesitelnější je v labyrintu to, že se neustále nacházíte v situaci volby. Problémem není to, že tam není východ, ale že tam je přešlapaný „východů“. Samozřejmě že město je nejočividnějším labyrintem. Barthes popisuje Paříž jako labyrint: „labyrinty centra a periferie, postavené baronem Haussmannem“.

Občas jsem se v tomto městě šťastně ztratil, zde však nabídnu pouze jedno ztracené odpoledne. Čas, kdy jsem stál před dvěma ulicemi a nemohl jsem se rozhodnout, po které se vydat. Obě dvě vedly na místo, kam jsem se chtěl dostat. V žádné z nich mimochodem nebylo nic zvláštního. Problémem bylo jako vždy to, že ať už si vyberu kteroukoli z nich, ztratím tu druhou. Uspokojený jsem mohl být pouze v onom experimentu kvantové fyziky, jenž dokazuje, že částice se chová i jako vlna a prochází dvěma otvory zároveň. Minuty utíkaly a já jsem stále stál na místě a přešlapoval z nohy na nohu. Určitě jsem vypadal zcela ztraceně, neboť jedna starší dáma se u mě zastavila a zeptala se, jestli potřebuji pomoci.

A co jsem udělal? Vyrázil jsem po jedné ulici, té pravé, ale celou dobu jsem myslel na tu levou. A s každým krokem jsem si opakoval, že jsem si vybral špatně. Neušel jsem ani třetinu cesty, rozhodně jsem se zastavil

(ach, toto rozhodné gesto nerozhodnosti) a zahnul jsem jednou příčnou uličkou k druhé ulici. Po několika krocích mě samozřejmě opět dostihly pochybnosti, takže jsem se následující příčnou uličkou vrátil zase zpět. Další pochybnosti, zpět na levou, opět pochybnosti a zase zpět na pravou. Dodnes nevím, jestli jsem tímto cikcakovitým pochodem obě ulice získal, nebo ztratil. Nakonec zcela vyčerpaný jako maratonec v labyrintu, s rozbušeným srdcem až v hrdle, jsem se svalil na jednu lavičku.

MIGRACE SMUTKU

U někoho se empatie odemyká bolestí, u mě je to smutkem.

Fyzika smutku – zpočátku klasická fyzika – byla několik let předmětem mého zájmu. Smutek, stejně jako plyny a páry, nemá vlastní objem a tvar, nýbrž zaujímá tvar a objem nádoby či prostoru, ve kterém se nachází. Jestlipak se podobá vzácným neboli ušlechtilým plynům? Spíše nikoli, i když by se nám to jméno líbilo. Ušlechtilé plyny jsou homogenní a čisté, ideální, a kromě toho bez barvy a zápachu. Ne, smutek není hélium, krypton, argon, xenon, radon... Smutek má i vůni i barvu. Jakýsi plyn chameleon, jenž mění všechny barvy a vůně světa a stejně tak ho vůně a barvy mohou snadno aktivovat.

Důležitější je, že jeho gravitační pole je bezvýznamně malé, pokud se budeme držet analogie s plyny. Z čehož vyplývá, že kolem nás se vznášejí neviditelné atmosférické fronty, cyklony a anticyklony smutku. Migrace, jejich přemísťování z jednoho místa na druhé, je důležitou skutečností. Slepota, s jakou tento fakt přehlízíme, je zarážející. Někdy na mě padne nejasný smutek, jenž by neměl být můj. Smutek ze severní Afriky – například. Nemístní, nemístný, zvláštní, vyšisovaný sluncem, žlutý se zrníčky písku z pouště jako ten žlutý déšť, jenž přšel minulý rok a zanechával na oknech tmavé šmouhy. Mohu narýsovat geografickou mapu migrace smutku. Některá místa jsou smutná v jednom století, jiná v jiném.

Vzpomínám si, jak jsem spěchal, abych stihl jeden západ slunce v Lisabonu, běžel jsem po strmých uličkách vrchu São Jorge, s posledními silami se doplázím nahoru a „náhle je večer“, jak píše onen básník. Mám mžítiky před očima, omdlívám, a když opět otevřu oči, nade mnou se sklánějí dvě postarší dámy a jedna jeptiška s přisnou tváří. Nebyl jsem v bezvědomí dlouho, neboť oceán je pod posledními paprsky ještě trošičku světlý. Ještě několik vteřin ležím s přimhouřenýma očima, jako maratonec západů slunce, jenž padl těsně před tím, než oznámil novinu... Ale žádná novina není. Stárnu.

(58 let)